

FINANSIERING FÖR TILLVÄXT OCH JOBB

Företagarnas finansieringsrapport 2018

företagarna

Företagarna företräder över 70 000 företagare och samhällsbärare och har ca 2 000 förtroendevalda. Vi erbjuder nätverk, kunskap och praktisk hjälp samt driver utvecklingen för ett bättre företagarklimat, så att företagare får rätt förutsättningar för att kunna utveckla sin verksamhet och nå sina mål.

foretagarna.se | info@foretagarna.se | 08 – 406 17 00

INNEHÅLL

Sammanfattning	4
Bakgrund – finansieringssvårigheter	6
Resultat och analys – företagens finansiering till investeringar 2017	12
Svårigheterna med finansiering	19
Privatekonomisk risk	20
Bankernas bemötande gentemot företagskunder	23
Finansiärer, affärsänglar och riskkapitalister	26
Skattesystemet och incitamenten till värdeskapande investeringar	27
Kompletterade statligt finansieringsfrämjande	29
Slutsatser och förslag	30

Data och metod

Enkäten skickades till 4 239 medlemmar i Företagarnas panel. 1 127 svar ingår i analysen, vilket motsvarar 27 procent av samtliga tillfrågade. Undersökningsperioden var mellan den 13 december 2017 till den 9 januari 2018.

Urvalet korrigeras så att det liknar den nationella företagarstrukturen, med hjälp av en modell baserad på SCB:s statistik på antal företagare i Sverige. Konkret görs detta genom att korrigerande vikter räknas fram för olika företagsstorlek (antal anställda), kön, ålder och bransch. Viktmetoden heter ”raking”.

Totalresultat blir på så sätt representativt för alla företagare i Sverige.

SAMMANFATTNING

Majoriteten av alla företag finansierar såväl löpande verksamhet som investeringar med löpande intäkter och/eller befintligt eget kapital.¹ Men utöver det används även andra finansieringslösningar. Många företag har varit i behov av externt kapital i form av tillskott från ägare, banklån eller lån från ägare, familj eller vänner. För bolag som befinner sig i en uppstarts- eller tillväxtfas är alternativa finansieringskällor viktigare. Företagen som befinner sig i dessa utvecklingsfaser finansierar sig i högre grad med tillskott från ägare, banklån eller lån från ägare, familj eller vänner.

Av de företag som gjort investeringar och haft behov av extern finansiering upplever drygt hälften av företagen (52 %) att det är ganska eller väldigt svårt att finansiera företagets investeringar med extern finansiering (kredit) under de senaste tolv månaderna.²

Det klart viktigaste för företag som sökt lån är totalkostnaden av avgifter och ränta (77 procent). I genomsnitt betalade företagen 3,7 procent i ränta på befintliga lån vilket är samma snittränta som i förra undersökningen för ett år sedan. Rimliga krav på säkerhet och bemötandet från kreditgivaren är också viktigt. Av de företag som har sökt finansiering anser hela 47 procent att bankens krav på pant och säkerhet är orimliga, motsvarande siffra i 2017 års undersökning var 39 procent. Drygt en tredjedel av företagarna (36 procent) anser att finansiären/kreditgivaren saknar förståelse för verksamheten. Hela 59 procent av företagarna anger dessutom att de eller en annan anhörig någon gång har ställt personlig borgen för kredit till företaget. Det är möjligt att Finansinspektionens skärpta amorteringskrav påverkar nya och mindre företags finansieringsmöjligheter genom att kraven på säkerhet och pantsättning upplevs ha ökat.

För att underlätta mindre och växande företags finansieringsmöjligheter behövs en bred palett av åtgärder, där staten, bankerna och näringslivet gemensamt tar sig an problemet.

1 Det finns idag omkring 1 miljon registrerade företag i Sverige. Omkring 99 procent av alla företag i landet är små, det vill säga de har färre än 50 anställda (Källa: SCB). Enkäten skickades till 4 239 medlemmar i Företagarnas panel. Urvalet korrigeras så att det liknar den nationella företagarstrukturen genom att vikta svarsurvalet med olika variabler som företagarens kön, ålder, antal anställda och bransch. Urvalet blir på så sätt representativt för samtliga företagare i Sverige.

2 Motsvarande siffra i 2017 års undersökning var 53 procent och 2016 års finansieringsundersökning var motsvarande siffra 60 procent.

Företagarna föreslår:

- Gör det förmånligare för svenska privatpersoner att investera i eget eller andras företagande. Undersök möjligheterna att vidga investeraravdraget för den som investerar i noterade bolag genom bolag vid start eller nyemission. Det bör även undersökas ifall Investeringssparkonto (ISK) kan användas för investeringar i noterade bolag.
- Eftersom traditionell bankfinansiering ofta är svårt att få, i synnerhet inom tjänstesektorn, bör alternativa finansieringslösningar uppmuntras. Detta inkluderar utökade möjligheter till så kallad crowdfunding och crowdlending.
- Utöka möjligheterna att använda personaloptioner så att småföretag kan erbjuda nyckelmedarbetare att bli delägare när de inte kan konkurrera med höga löner. Den som själv deltagit i värdetillväxten i framgångsrika företag är ofta beredd att senare investera i andra växande företag.
- Ändra skattereglerna så att de inte försvårar ägarskiften inom familjen. Idag beskattas överskott vid generationsskiften inom familjen hårdare än vid extern försäljning. Beskattningen bör inte vara högre vid överlåtelse till närstående än till utomstående. Att skattereglerna dessutom låser in ägarens kapital från att kunna investeras och hindrar överlåtaren från att verka i företaget är kontraproduktivt för dessa företags utvecklingsmöjligheter.³
- Se till att betaltiderna i näringslivet kortas och att den offentliga sektorn föregår med gott exempel.
- Säkerställ att de statliga finansieringsinsatserna verkligen kommer de små och växande företagen till del genom ett ökat fokus på sådd-fasen. Lånefinansiering genom exempelvis tillväxtlån eller innovationslån kan vara en framkomlig väg. Genom de statliga aktörerna bör företagen även i högre grad informeras om vilken finansiering som finns tillgänglig via de statliga aktörerna och EU.
- Ett modernt välfärdssamhälle måste värna individers och företagares möjligheter att frigöra sig från tidigare problem och svårigheter. Regeringen bör därför gå vidare med förslagen till förenklat rekonstruktionsförfarande som lämnas av Entreprenörskapsutredningen (SOU 2016:72).

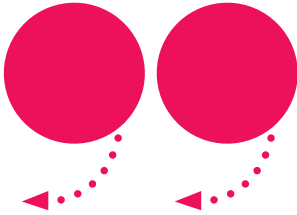
3 Se Företagarnas rapport "Ägar- och generationsskifte i svenska företag - överlåtelse eller avslut?": <https://www.foretagarna.se/politik-paverkan/rapporter/2017/agarskifte/>

Bakgrund – finansieringssvårigheter

I Sverige har småföretagen svarat för 4 av 5 nya jobb under den senaste decennierna. Fler personer arbetar där än i någon annan kategori av företag eller organisationer. En politik som syftar till högre sysselsättning, tillväxt och utbyggd välfärd måste inkludera och uppmuntra till jobb- och värdeskapande i småföretag.⁴ Grundläggande ramvillkor så som skattesystemets uppbyggnad, företagets kompetensförsörjning och de svenska arbetsgivarkostnaderna är i detta avseende direkt avgörande för svensk konkurrenskraft och entreprenörskap. Så är även företagets finansieringsmöjligheter.

Svårigheten att få finansiering till rimliga villkor upplevs därför som ett problem i många mindre och växande företag. Det visar Företagarnas återkommande finansieringsundersökningar som gjorts årligen sedan 2011.⁵ Många företagare uttrycker också frustration över bemötandet från banken gällande företagsfinansiering, trots det unika ränteläget med Riksbankens minusränta.

-
- 4** Se Företagarnas rapporter om småföretagens jobbskapande i Sverige: <https://www.foretagarna.se/politik-paverkan/rapporter/2017/valfardsskaparna/>. Samt Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2013:3 "Var skapas jobben? En ESO-rapport om dynamiken i svenskt näringsliv 1990 till 2009". Små och medelstora företag skapade runt 300 000 nya jobb i näringslivet under tidsperioden 1990-2009. Merparten av dessa jobb tillkom i små och medelstora företag. De stora företagen minskade sin totala sysselsättning med ungefär 120 000 jobb, främst under 1990-talskrisen. Under perioden 2000-2009 ökade sysselsättningen inom företag i alla storleksklasser inom tjänstesektorn. Sysselsättningsutvecklingen inom tillverkningsindustrin kännetecknas främst av en minskning av antal anställda för de största företagen.
- 5** En möjlig delförklaring är att bankerna bl.a. fått mer omfattande kapitalkrav. Se även Bornefalk A. (2012) "Företagandet och kapitalförsörjningen Hur näringslivet kan klara stramare bankregler?" Svenskt Näringsliv.

När jag har sökt finansiering under de 17-18 år jag har varit företagare så har banken inte velat vara med, eller finansiera med rimliga villkor. Jag skall gå in privat med 50 %, pantsätta mitt hus för resten och så skall jag ha en personlig borgen också.

Utöver detta har banken velat ha en högre ränta för den risk de tar... Jag ställde vid ett tillfälle frågan, vilken risk är det ni, banken, tar och fick då till svars att det är de regler de har!

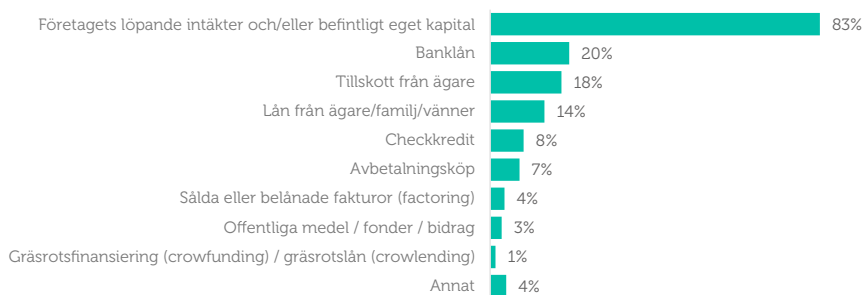
Detta har jag inte ansett rimligt så jag har ordnat finansiering själv. Det har hitintills gått bra för mig men jag hade nog haft en större verksamhet om det varit lättare att få finansieringen ordnad på annat sätt.

— Företagare angående finansiering

I första hand vill de flesta företag finansiera sig med eget kapital och löpande intäkter.⁶ En klar majoritet, 83 procent, av alla företag som har gjort investeringar under de senaste 12 månaderna har gjort det helt eller delvis med löpande intäkter och/eller befintligt eget kapital, se figur 1. Detta tyder på försiktighet och en motvilja till skuldsättning. För många företag behövs emellertid kompletterande finansiering i form av banklån eller tillskott från ägare. Trots en hel del mediauppmärksamhet under senare år tycks andelen företag som finansierar sig med någon form av gräsrotsfinansiering vara marginell.

Figur 1. På vilket sätt finansierade företaget investering(ar) de senaste tolv månaderna?

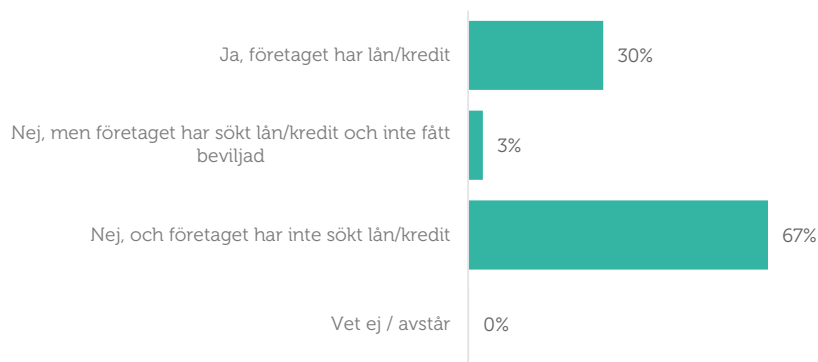
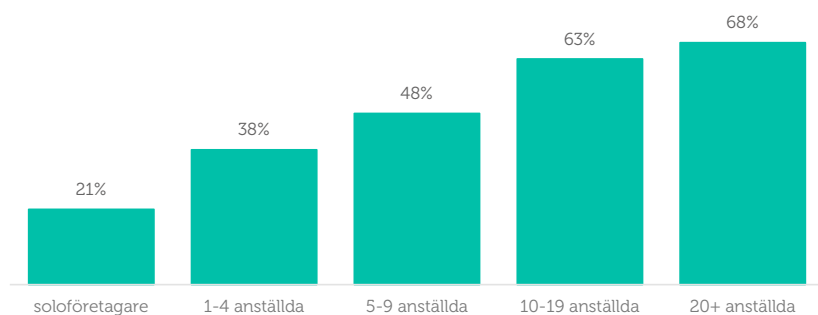

Bas: Företagare som har gjort en investering och har behövt extern finansiering

Figur 2 visar att endast 30 procent av de tillfrågade företagen har lån/kredit hos en kreditgivare. För större företag är den finansiella strukturen mer komplicerad och andelen företag med lån/kredit hos kreditgivare växer med storlek, sett till antal anställda, se figur 3.

Samtidigt är mindre och växande företag mer beroende av banklån än storföretag eftersom de sällan har andra finansieringsalternativ tillgängliga. Små företag har inte tillgång till internationella kapitalmarknader eller avancerade finansieringsinstrument, annat än till en betydande kostnad. En mindre andel företag, 3 procent, har sökt men inte beviljats kredit.

6 Jakobsson och Herin studerar nya företags finansiering i Sverige och finner att eget kapital spelar en avgörande och relativt andra länder mer betydande roll som finansiering till svenska företag (Jakobsson, U. & Herin J., 2012, "Nya företags försörjning av riskkapital", Svenskt Näringsliv).

Figur 2. Har företaget lån/kredit (ej checkkredit) hos en kreditgivare?**Figur 3.** Har företaget lån/kredit (ej checkkredit) hos en kreditgivare?
Svar= Ja, företaget har lån/kredit

Sverige har gott om riskkapital och finansiella tillgångar, men dessa är till stor del upplåsta i det finansiella systemet genom institutionella placeringar som fonder och pensionskapital. Det finns betydligt mindre kapital tillgängligt för mindre och växande företag. Studier pekar också ofta på att svenska privatpersoner har mindre resurser för att starta och expandera egna företag relativt andra OECD-länder.⁷

⁷ Se bl.a. Svensson, R. (2017), "Svensk Kapitalförsörjning – Mot Ett Effektivare Innovations- och Företagsstöd?", Näringspolitiskt Forum Rapport nr 18, Entreprenörskapsforum.

Finanskrisen 2008-2009 medförde också att de mindre och växande företagens möjligheter att finansiera sig försvårades. När bankerna minskar utlåningen till företag hämmas småföretagens utveckling, eftersom företagen tvekar inför att anställa och investera. Det slår i slutändan mot hela den svenska ekonomin.

Varför är finansiering till företag en viktig fråga?

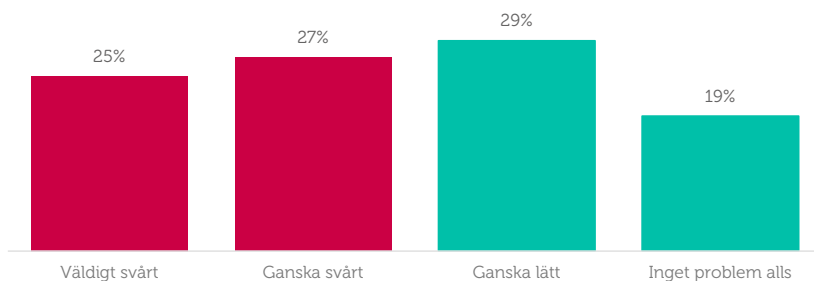
Det finns framförallt tre teoretiska argument som motiverar varför finansiering och riskkapital till små och medelstora företag är viktigt för samhällsekonomin. Det första argumentet utgår ifrån att det finns positiva effekter för samhället även utanför de enskilda företagen, t.ex. forskning och innovation som kommer hela samhället till godo. Ett andra argument riktar in sig på positiva samhällsvinster av själva företagandet. Här avses aspekter som att personer som tidigare framgångsrikt startat ett företag ofta startar nya framgångsrika företag, så kallade serieentreprenörer. Det tredje argumentet baseras på asymmetrisk information och hur bristande tillgång på information kan få marknader att fungera dåligt eller inte alls. Det är svårt för en finansiär att ha kunskap om en företagares idéer, motivation, drivkrafter och andra relevanta fakta som avgör ifall det är ett projekt som finansiären bör satsa på eller inte. Informationsasymmetrierna gör det också svårt för vanliga banker att göra en korrekt kreditbedömning och ge lån. Följden blir att den ränta de tar ut helt enkelt blir för hög (p.g.a. de inte ser andra faktorer än rent numerisk data, alternativt inte gör en personlig bedömning av företagaren över huvud taget). Det är därför ofta viktigt att företagen har tillgång till en lokalt förankrad bank, eller i vart fall får en personlig och rättvisande kreditprövning. Det kan också finnas betydande skillnader mellan branscher i behovet av och svårigheten med kreditbedömningen.

Det intressanta är egentligen inte att marknaden fungerar dåligt med högre priser som följd (dvs. finansiering finns men bara till hög kostnad), utan att det finns marknader som inte existerar över huvud taget därför att informationsflödet mellan de som önskar finansiering och de som tillhandahåller den, fungerar så dåligt att inga transaktioner alls genomförs. Om exemplet överförs till regionalt företagande kan det jämföras med att få företag startas därför att det helt saknas finansieringsmöjligheter i en region.

Det finns dock anledning att vara optimistisk när det gäller företagens möjligheter till finansiering. Bland annat så växer antalet aktörer i den så kallade fintech-sektorn, en ny typ av finansiella aktörer som använder den digitala tekniken för att erbjuda tjänster inom betalning, finansiering och crowdfunding. Även om nya finansieringslösningar växer fram tar det tid innan det stora flertalet känner till och börjar använda dessa. Klart är dock att utvecklingen kommer att sätta press på storbankerna.

För de företag som gjort investeringar och som behövt ta in externt kapital eller kredit för ändamålet är de upplevda problemen omfattande. Hela 52 % anser att det är ganska eller väldigt svårt att finansiera företagets investeringar med extern finansiering, se figur 2. Det kan noteras att andelen företagare som inte upplever några problem alls med att ta in extern finansiering har minskat till 19 procent från 24 procent i 2017 års undersökning. Ett försämrat konjunkturläge eller högre ränteläge kan snabbt förändra företagets finansieringsmöjligheter än mer.

Figur 4. Hur upplever du möjligheten att finansiera företagets investering(ar) med extern finansiering (kredit) de senaste tolv månaderna?

Bas: Företagare som har gjort en investering och har behövt extern finansiering

Finansieringssvårigheterna kan ha flera olika förklaringar: svårare och/eller dyrare att få banklån, kunder som inte betalar, sämre tillgång på riskkapital eller bristande likviditet. En återkommande förklaring är också bankernas krav på säkerhet och personlig borgen.

Långivare vill gärna ha historik och säkerhet för att låna ut. De småföretag som får låna får också betala relativt höga räntor för sina lån. En stor del av denna höga räntekostnad kan tyckas omotiverad. Men om bankfinansiering

upplevs svårt och dyrt, varför finansierar sig inte småföretagen med mer kapital från nya ägare? Den enklaste förklaringen är att många företagare föredrar att själva äga och driva sitt företag och därför är mindre villiga att släppa in nya aktieägare i bolaget.

Företaget kanske inte heller är berett att växa på det sätt som är nödvändigt för att vara intressant för investerare. Riskkapital och aktiekapital finns ju inte heller fritt att tillgå, därtill gör risken i denna typ av investeringar att avkastningskravet, d.v.s. priset som företagen måste betala för denna typ av kapital, blir högre än lånekapital.

Företagens finansieringshierarki

I den ekonomiska litteraturen brukar företagets finansieringsmöjligheter beskrivas som en trappa, eller hierarki. Först och främst väljer företagare egna intäkter för att finansiera bolagets verksamhet och investeringar, om inte detta räcker, eller om bolaget ännu inte har ett positivt kassaflöde, t.ex. under en utvecklingsfas, föredras lånekapital. Genom lånekapital kan företagaren erhålla medel utan att avhända sig ägande i företaget. Eftersom lån är mindre riskfyllt för kreditgivaren kan kostnaden, d.v.s. räntan hållas relativt låg i förhållande till mer riskfyllda investeringar som aktieinvesteringar. Den finansieringskälla som upplevs mest kostsam för företagaren är aktiekapital, genom riskkapitalister eller aktiemarknaden. Kostnaden förenad med denna typ av finansiering är ofta betydligt högre än lånekapital. Med aktiekapital följer ofta också en ändring i bolagets ägarstruktur, vilket företagare kan motsätta sig. Många företagare vill helt enkelt själva driva och äga sina bolag.

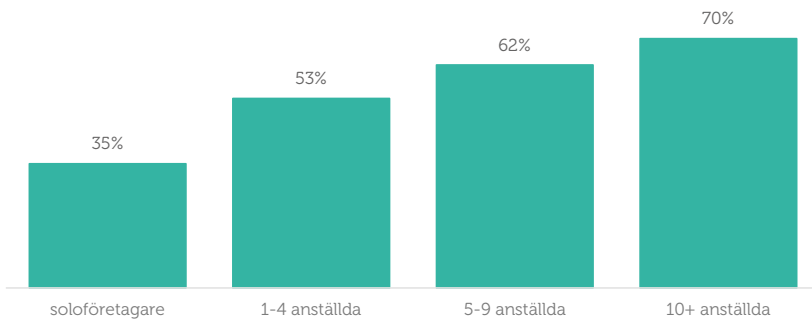
Möjligheterna till finansiering och företagets finansieringsbehov följer dock inte alltid denna förenklade beskrivning. Snabbväxande företag kan behöva finansiering i olika stadier och för specifika satsningar vilket gör att den traditionella finansieringshierarkin troligen är mindre relevant.

Resultat och analys – företagets finansiering till investeringar 2017

För tydlighetens skull handlar undersökningen om finansiering till investeringar. Finansiering till investeringar avser vanligtvis utgifter till särskilda satsningar snarare än löpande verksamhet och verksamhetskostnader som exempelvis löner och underhåll.

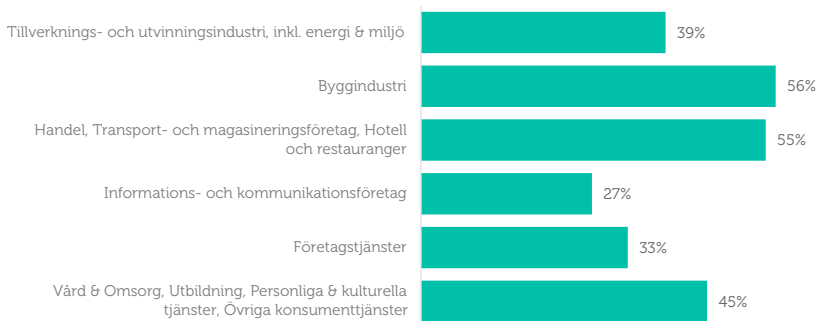
Av de tillfrågade företagen är det en majoritet som gjort investeringar under de senaste tolv månaderna. Figur 5 nedan visar hur stor andel av företagen i respektive storlek (i termer av antal anställda) som gjort investeringar. Investeringar kännetecknar alla växande företag, men framförallt lite större företag gör löpande investeringar i verksamheten. Andelen företag som har gjort investeringar växer alltså med antalet anställda vilket är i linje med ekonomisk teori.

Figur 5. Har företaget under de senaste tolv månaderna gjort någon investering? Svar=JA

Investeringar görs som förväntat i alla sektorer men andelen är något högre bland företagen i kapitalintensiva sektorer som Bygg och Handel, Transport etc., figur 6).

Figur 6. Har företaget under de senaste tolv månaderna gjort någon investering? Svar=JA

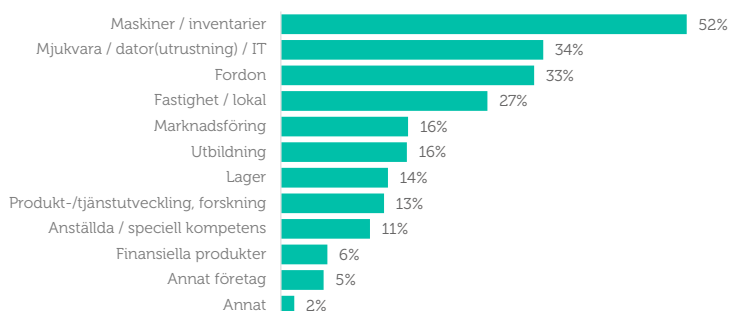

Värt att notera är att många investeringar inom tjänstesektorerna görs i humankapital och utbildning. Allt eftersom tjänstesektorn utgör en allt större del av tillväxten blir det därför också viktigt att möjliggöra denna typ av investeringar till samma eller likartade villkor som inom tillverkningssektorn.

En stor andel av företagen inom de s.k. välfärdssektorerna d.v.s. Vård & Omsorg, Utbildning och Personliga & Kulturella tjänster gör investeringar, vilket är ett bevis på det omvandlingstryck som finns inom sektorn. Även efterfrågan på välfärdstjänster är växande vilket skapar ett behov av investeringar och därmed också finansiering i dessa sektorer.

Företag investerar framförallt i maskiner och inventarier, se figur 7. Det är vanligast i tillverknings- och byggindustri. Även mjukvara och IT utgör huvudsakliga investeringar i många företag.

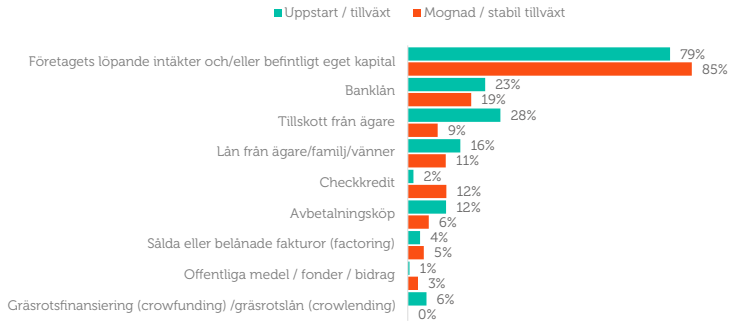
Figur 7. Vad investerade företaget i?

Figur 8 beskriver på vilket sätt företagen finansierade investeringarna under de senaste tolv månaderna, uppdelat på företag som upplever sig vara i uppstarts- eller tillväxts-fas och företag som upplever sig vara i stabil tillväxt eller mognadsfas.

Investeringar finansieras framförallt med företagets egen intjäning, d.v.s. löpande intäkter och/eller befintligt eget kapital. Men banklån, tillskott från ägare och lån från närstående utgör en avsevärt mer betydelsefull finansieringskälla för uppstarts- och tillväxt-företagen. Undersökningen visar alltså tydligt att det är just denna typ av företag som i stor utsträckning är beroende av extern finansiering. Utan finansiering finns det helt enkelt ofta inte utrymme till investeringar och expansion.

Figur 8. På vilket sätt finansierade företaget investering(ar) de senaste tolv månaderna?

Bas: De företag som har investerat under de senaste tolv månaderna.

Bankfinansiering utgör trots detta fortfarande en betydande finansieringskälla både för växande företag och mer mogna verksamheter. Många företag vittnar också om svårigheter med krav från bankerna bl.a. gällande säkerhet för lån. Alternativet att finna annan finansiering kan vara både omständligt och kostsamt.

Jag tror att bankernas agerande med att tvinga in företagare i personlig borgen och sedan snabbt kräva in panten vid en kanske tillfällig nedgång är synnerligen skadligt för företagsklimatet. Är det inte värt något att ha varit kund i decennier och under den tiden skött sina åtaganden och tom dragit in nya kunder till banken?

Som företagare vill man ha en fungerande bankförbindelse i både medgång och motgång.

— Företagare om säkerheter och personlig borgen

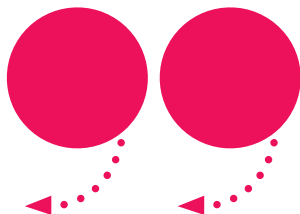
Det klart viktigaste för företag som sökt lån eller kredit är totalkostnaden av avgifter och ränta (77 procent). Se figur 9. Rimliga krav på säkerhet och bemötandet från kreditgivaren är också viktigt. Av de företag som har sökt finansiering anser hela 49 procent att rimliga krav på pant och säkerhet är viktigt. Även enkelhet och bankens bemötande anses vara viktiga faktorer.

Figur 9. Vad är viktigast när du söker ett lån för företaget?

Bas: företagare som har (sökt) lån/kredit hos en kreditgivare.

Okunskapen är idag alldeles för utbredd, vilket innebär konstiga och i mitt tycke felaktiga beslut, som i sin tur hindrar tillväxt och utveckling.

— Företagare om kreditgivares förståelse för verksamheten

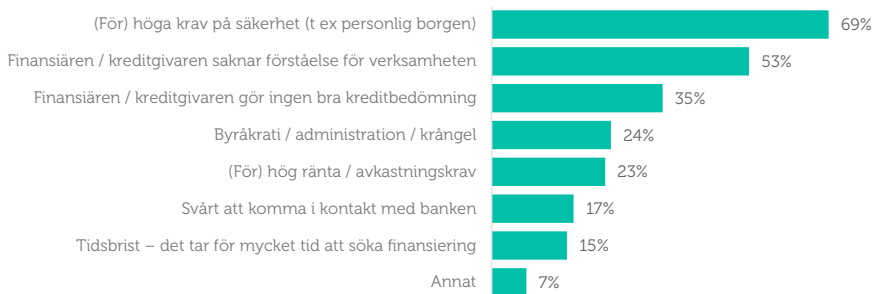

Svårigheterna med finansiering

Figur 10 visar vad företagen som haft behov av finansiering i form av lån/kredit, anser som det svåraste hindret för extern finansiering i allmänhet. Av de som har sökt extern lån/kredit och som upplever svårigheter med att få finansiering anger hela 69 % att höga krav på säkerhet, som personlig borgen, innebär det största problemet. Motsvarande siffra 2017 var 60 %.

Drygt hälften av företagen upplever att finansiären saknar förståelse för verksamheten (53 %) och inte gör en rättvisande kreditbedömning. Även byråkrati och administration ses som ett hinder av många företag (24 %).

Figur 10. Vad är det svåraste gällande extern finansiering i allmänhet?

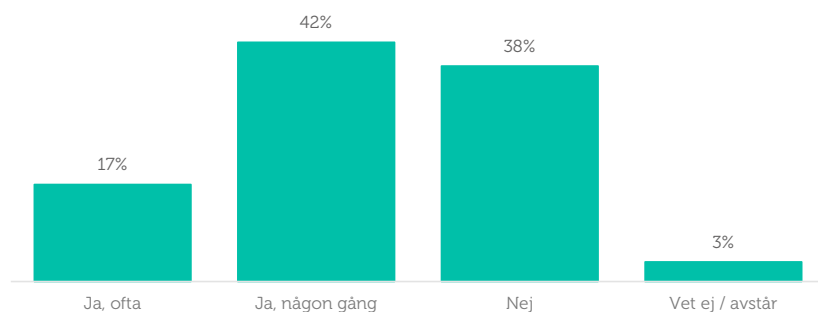
Bas: Företag som har (sökt) lån/kredit hos en kreditgivare och upplever hinder gällande extern finansiering.

I snitt betalar företagen 3,7 % i ränta på företagets lån, företag med mer än 10 anställda betalar i snitt en något lägre ränta. Detta är i nivå med såväl 2016 års som 2017 års undersökning vilket kan tyda på att den extrema penningpolitiken med minusränta troligen bidragit till lägre räntor också för företag, men att ränteskillnaden fortfarande är markant gentemot hushåll och storföretag.

Privatekonomisk risk

Mindre och växande företag är som beskrivits till stor del beroende av finansiering från ägare och dennes närstående och familj. Detta styrks också av att många företag vittnar om ökade krav på säkerhet och borgen.

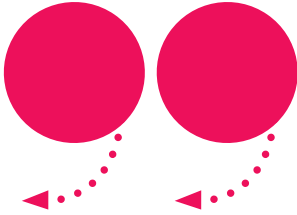
Figur 11 visar att en stor andel företagare någon gång ställt personlig borgen för kredit till företaget.

Bas: Företagare som har lån/kredit hos en kreditgivare.

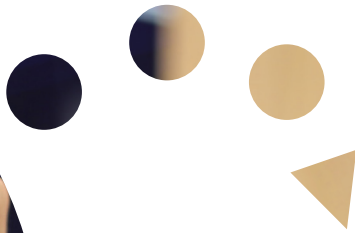
Om ett aktiebolag får stora skulder, kan företagets företrädare under vissa omständigheter dessutom bli personligt betalningsansvariga för skulderna, genom det skatterättsliga företrädaransvaret. Detta gäller alla skulder, inklusive skatteskulder, som är de mest prioriterade fordringarna i en konkurs. Utöver de generella reglerna om personligt betalningsansvar som anges i aktiebolagslagen finns det som kallas särskilt företrädaransvar i skatteförfarandelagen (SFL) avseende juridiska personers skatteskulder. Ansvaret för skatter som primärt åvilar den juridiska personen, kan solidariskt med den juridiska personen åläggas dess företrädare.

Begreppet "företrädare" har också kommit att tolkas brett – och kan innefatta såväl VD som styrelseledamöter och andra i ledande position – och gränsen för att oaktsamhet ska bedömas som grov är även den lågt satt i praxis. Allt detta bidrar till att den som sätter sig i ett bolags styrelse tar på sig en potentiellt stor risk. Självfallet ska styrelseledamöter utöva översyn över verksamheten, men för enskilda ledamöter kan det vara svårt att förutse och bedöma skattekonsekvenserna av alla företagets transaktioner.

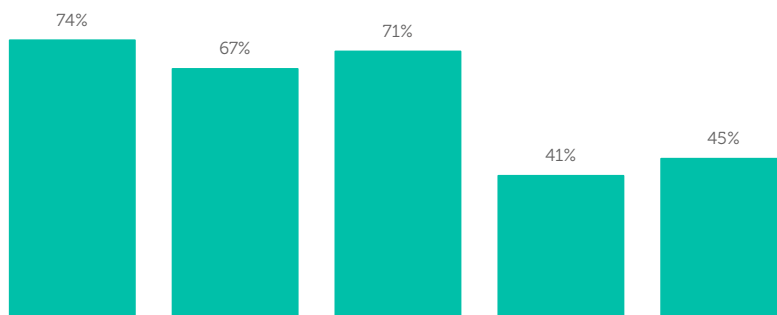
En underleverantör till aktiebolaget jag var delägare i (årtionden sedan) valde att ansöka om konkurs för att slippa undan processer och eget betalningsansvar gällande undermåliga, felaktiga och uteblivna leveranser.

— Företagare om genomgången konkurs

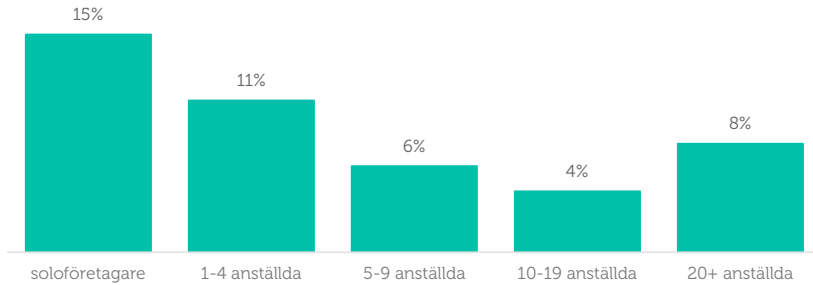
Trots det skatterättsliga företrädaransvarets långtgående konsekvenser och betydande risker för företrädare i mindre och växande företag är kännedomen om reglerna låg. Omkring en tredjedel av företagarna tycks omedvetna om att de kan bli personligt betalningsansvarig för skatteskulder i bolaget. Andelen är dessutom högre bland företagare med något större företag, 10 anställda eller mer, där mer än hälften av företagarna är omedvetna om riskerna för personligt betalningsansvar för skatteskulder. Se figur 12.

Figur 12. *Tror du att du under vissa förutsättningar kan bli personligt betalningsansvarig för skatteskulder i det bolaget du driver? Svar = Ja*

Att företagare ofta har erfarenheter av tidigare felsatsningar och misslyckanden är välkänt. Det är också etablerat i forskningslitteraturen rörande entreprenörskap att denna typ av erfarenheter ofta utgör värdefull kunskap i utvecklingen av nya verksamheter. Figur 13 visar att en stor andel företagare har egna erfarenheter av att bolag som de ägt eller suttit i styrelsen för försatts i konkurs.

Figur 13. Har ett bolag som du ägt eller suttit i styrelsen för försatts i konkurs? Svar = Ja, en gång/fler gånger

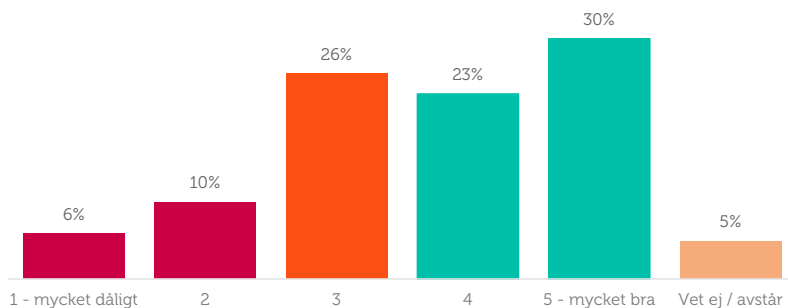

Företagarna har tillsammans med en lång rad näringslivsaktörer och forskare kritiserat reglerna och den stränga tillämpningen av reglerna i praxis. Rättssäkerheten och möjligheten för företag att locka kompetenta styrelseledamöter undermineras av nuvarande företrädaransvar.⁸ Dessutom bidrar reglerna till att många företag trots livskraftiga verksamheter riskerar att försättas i konkurs.

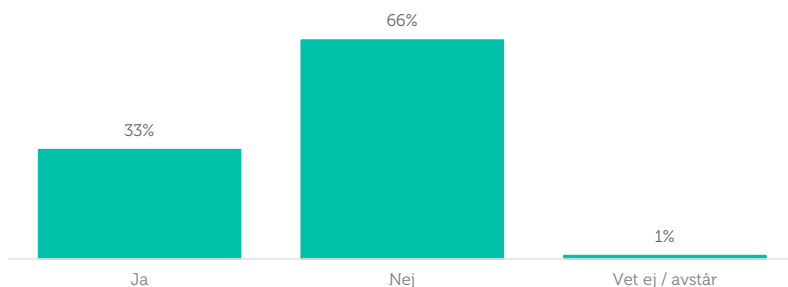
Bankernas bemötande gentemot företagskunder

Figur 14 visar hur företagarna generellt sett upplever bankernas bemötande mot företagaren som företagskund på en skala på 1-5, där 1 är mycket dåligt och 5 är mycket bra. En tredjedel av företagen har varit i kontakt med bank under de gångna tolv månaderna i syfte att omförhandla lån och krediter, se figur 15.

8 Statskontoret fick i september 2017 i uppdrag av regeringen att se över det skatterättsliga företrädaransvaret. Direktiven till översynen har dock fått kritik för att vara för snäva. Statskontoret ska enligt planen redovisa sin utredning i maj 2018.

Figur 14. Hur ser du på bankens bemötande för dig som företagskund?

Bas: företag som har (sökt) lån/kredit.

Figur 15. Har företaget under de senaste 12 månaderna varit i kontakt med en bank i syfte att omförhandla lånen?

Bas: företag som har (sökt) lån/kredit

En sammanvägning av företagarnas upplevelser av bankernas bemötande av dem som företagskunder visar att bemötandet ändå upplevs tämligen positivt. Det kan vara en bidragande orsak till att företagskunder förblir en mycket lojal kundgrupp. Endast 6 procent av företagen har under de gångna tolv månaderna bytt bank, se figur 16. Detta är dock en ökning från förra året då motsvarande siffra var 4 procent. Möjligheterna till att byta bank är en förutsättning för att företag som kunder och konsumenterna av finansieringstjänster ska kunna ställa krav på bankerna.

Figur 16. Har företaget bytt bank under de senaste tolv månaderna?

Många företag betalar troligen högre ränta på sina bankkrediter än vad de skulle kunna göra. Bristen på transparens inom företagskrediter är en bidragande orsak och till skillnad från bostads- och kreditkortsräntor är det i praktiken omöjligt att jämföra bankernas räntenivåer på företagskrediter. Som företagskund är det därför viktigt att ställa frågor till bankerna i de fall kostnaderna anses vara omotiverade. En god förhandlingsposition börjar emellertid alltid med en välordnad ekonomi i företaget.

Företagarnas ränteanalys

Det är idag relativt lätt att starta företag i Sverige. Desto svårare kan det vara att växa med sitt företag. Många företagare uttrycker frustration över bemötandet eller ointresset från banken gällande företagsfinansiering, de upplever att bankfinansiering är fortsatt dyrt och svårt, trots det unika ränteläget med Riksbankens minusränta. Det är bra att medierna sätter ljuset på hur storbankerna utnyttjar sina företagskunder, men mer behöver göras för att sätta press på bankerna.

Företagarna har därför tagit ytterligare ett steg för att förbättra småföretagens förhandlingsposition i förhållande till bankerna. Med Företagarnas ränteanalys kan småföretagen jämföra räntor, omförhandla lån samt bli mer framgångsrika i sökandet efter alternativa och mer skräddarsydda finansieringslösningar.

Med Företagarna ränteanalys får du som företagare veta vilken ränta just ditt företag bör betala. Det kan hjälpa dig att spara tusentals kronor vid nästa förhandling med din bank. Företagarna Ränteanalys är en ny, kostnadsfri medlemsförmån till Företagarnas medlemmar. Läs mer om företagarnas Ränteanalys på: <http://www.foretagarna.se/Medlemsformaner/foretagarna-ranteanalys/>

Finansiärer, affärsänglar och riskkapitalister

Förutom företagare och entreprenörer är finansiärer centrala för tillväxten. Forskning visar att finansiären har en nyckelroll och kan i många fall vara lika betydelsefull som entreprenören för ett företags utveckling.⁹ I regel finansierar entreprenören själva företagsstarten med egna medel. Företagets fortsatta utveckling, beroende på hur snabb tillväxten ska vara, kan dock kräva extern kapitaltillförsel och att nya ägare träder in i företaget. Det kan också krävas externa kapitaltillskott tidigt i ett företags utveckling, så kallat såddkapital, för att vidareutveckla en ofärdig produkt. I denna fas har affärsänglar¹⁰ visat sig lämpliga som finansiärer. Företaget får dessutom via affärsängelnas nätverk också tillgång till ytterligare kapital och kompetens.

En central insikt som följer av forskningen om finansiärer och affärsänglars roll är att en stor del av den värdeskapande kompetensen snarast är relaterad till förmågan att rådge och utveckla företag, "developing winners", framför att förutse och hitta framgångsrika företagare, "finding winners". Kompetensen att göra detta är värdefull och kan i och med sitt värdeskapande vara mycket välbetald.

Alternativ till traditionell finansiering

Det finns alternativ för företagare som behöver finansiering men fått nobben av storbankerna. Till dessa "nya" finansieringslösningar kommer också de mer konventionella finansieringslösningar som erbjuds av affärsänglar och riskkapitalister av olika slag. Även olika former av förskottsfinansiering, factoring och leasing-finansiering är betydande finansieringskällor och som har mycket att vinna på nya digitala lösningar. För nystartade och tillväxtorienterade företag kan dessa källor erbjuda alternativa lösningar ofta starkt förknippade med olika tillväxtfaser i företagandet.

Nya finansieringsmetoder, ofta hänvisat till som gräsrotsfinansiering eller crowdfunding, baseras ofta på nya digitala lösningar vilket erbjuder användarna enorma möjligheter till bl.a. databearbetning och uppkoppling. Radikala lösningar på problem presenterats också kontinuerligt genom nya appar, vilket även inkluderar tillgången till marknader och finansiering.

9 Lerner J. (2009) "Boulevard of broken dreams", Princeton university press.

10 Affärsänglar kan enkelt beskrivas som privatpersoner med egen erfarenhet av att vara företagsledare eller företagsägare och som har tid, engagemang och kapital att satsa i lovande affärsidéer.

Den 19 mars 2018 överlämnades den så kallade gräsrotsfinansieringsutredningens slutbetänkande till regeringen (Betänkande av Utredningen om gräsrotsfinansiering, SOU 2018:20). Utredningens uppdrag har bland annat varit att kartlägga marknaden för plattformar för gräsrotsfinansiering och analysera deltagarnas och plattformarnas roll, funktion och incitamentsstruktur. Vidare skulle utredningen kartlägga vilka rättsregler som är tillämpliga på anskaffning, tillhandahållande och förmedling av andelsbaserad och lånebaserad gräsrotsfinansiering.

En utgångspunkt i utredningens uppdrag var att förbättra förutsättningarna för utvecklingen av finansieringsformen som en alternativ källa till finansiering för små och medelstora företag.

Läs mer om utredningen på: <http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2018/03/utredningen-om-grasrotsfinansiering-har-overlamnat-sitt-betankande/>

Skattesystemet och incitamenten till värdeskapande investeringar

En avgörande fråga är hur finansieringen till mindre och växande företag kan underlättas genom att utveckla möjligheterna för enskilda individer att i högre grad engagera sig och investera som affärsänglar och riskkapitalister. Det borde därför finnas utrymme för förändringar av beskattningen så att antalet affärsänglar ökar. Ett steg i rätt riktning var införandet av investeraravdraget 2013. Genom investeraravdraget ökade möjligheter för privatpersoner att ta del i det värdeskapande som sker i företag, därmed underlättades också företagets tillgång på finansiering i form av ägarkapital. Reglerna för investeraravdraget innehåller emellertid en lång rad villkor och har från och med 2016 fått än smalare användningsområde genom att varken delägare och närstående kan använda avdraget. Även reglerna i skatteförfarandelagen (SFL) avseende det s.k. företrädaransvaret, bör revideras till förmån för aktiebolagslagens (ABL) mer ändamålsenliga regler kring ansvarsutkrävande.

Sverige har höga skatter och skattereglerna påverkar i hög utsträckning företagets förutsättningar för utveckling och tillväxt. Ökad globalisering gör att högkvalificerad personal är internationellt lätttrörlig och därmed tvingas småföretag att konkurrera om personal med internationellt

verksamma storföretag. Svårighet att hitta rätt kompetens och höga arbetskraftskostnader är återkommande bland de främsta tillväxthindren visar Företagarnas årliga Småföretagsbarometer som omfattar ca 4 000 svar från företagare med 1 – 49 anställda.¹¹ Det är särskilt svårt för små, relativt nystartade och innovativa företag att rekrytera och behålla kvalificerad personal som behövs för fortsatt utveckling och expansion. De har inte råd att konkurrera med höga löner. För många skulle det underlätta tillväxtmöjligheterna om företaget kunde erbjuda medarbetare personaloptioner som ger dem möjlighet att i framtiden bli delägare och få del i värdeutvecklingen.

Med nuvarande skatteregler saknas det dock i praktiken möjligheter att använda personaloptioner på ett kostnadseffektivt sätt. Beskattningen sker som lön, förmånsbeskattas, och företaget ska betala arbetsgivaravgifter. En ytterligare svårighet är att beskattningen och värderingen ska ske när optionen tecknas och inte vid inlösen. Varken företaget eller den anställda kan i förväg veta vilket värde som då gäller, och därmed inte vilka skatte- och avgiftskrav som uppkommer. Vid denna tidpunkt får förvärvaren inte heller tillgång till pengar att betala skatten med, vilket innebär att den anställda skulle tvingas sälja aktierna för att kunna betala skatten. I andra länder är det vanligt med mer förmånlig beskattning av personaloptioner. Genom mer konkurrenskraftiga skatteregler för personaloptioner kan möjligheterna att attrahera och behålla nyckelkompetens främjas.

Såväl utredningen Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet (SOU 2016:72) som utredningen En Fondstruktur för innovation och tillväxt (SOU 2015:64) som ligger till grund för regeringens förslag till effektivare statliga riskkapitalsatsningar har pekat på en rad nödvändiga justeringar av skattesystemet. Bl.a. att investeraravdraget är för begränsat, att personaloptioner kan bidra till tillväxtskapande incitament, samt att dagens 3:12-regler i för hög utsträckning låser in investeringskapital. Företagarna delar dessa bedömningar.

¹¹ Läs mer i Småföretagsbarometern 2017: <https://www.foretagarna.se/politik-paverkan/reporter/smaforetagsbarometern/smaforetagsbarometern-2017/>

Kompletterade statligt finansieringsfrämjande

Merparten av det kollektiva kapitalet, d.v.s. den andel av landets samlade förmögenhet som binds upp i offentliga och privata fonder bl.a. genom PPM-systemet, är destinerat till de större företagen (via aktiemarknaden/börsen). Endast i mycket begränsad omfattning tycks detta kapital komma nystartade eller onoterade små bolag till del. I de fall placeringsmöjligheterna för institutionella placerare tillåter investeringar i små företag anses dessa ofta vara så osäkra att de inte lever upp till fondernas risk- och avkastningskrav. Tillgången till finansiering försämras därför ju mindre och ju mer nystartade företagen är. Detta är också en följd av problem med bristande information samt företagets brist på säkerheter.

Statliga riskkapitalsatsningar kan under vissa förutsättningar vara motiverade som ett komplement till privat riskkapital. Finansieringen bör emellertid i största möjliga mån ske i samarbete med privata affärsänglar för att dra nytta av deras kompetens när det gäller att hitta tillväxtorienterade entreprenörer samt att underlätta för dem att växa. Det statliga riskkapitalet bör också riktas in så tidigt som möjligt, där informationsasymmetrierna är som störst. Samtidigt bör staten inte ha avkastningskrav som är betydligt högre än andra relevanta aktörer, eller högre än marknadsmässiga avkastningskrav för motsvarande tillgångs- och investeringstyp. Detta motverkar hela syftet med att just utöka utbudet av finansiering till de små företagen, eftersom utbudet är en funktion av priset. Återigen är det viktigt att påpeka att det är stora skillnader mellan finansiering i form av lån och finansiering i form av aktiekapital.¹²

¹² Riksrevisionen har t.ex. visat att företag i såddfasen endast fick 0,2 procent av det statliga riskkapitalet, trots att det var dessa som skulle prioriteras enligt regeringen. Riksrevisionens rapport "Statens insatser för riskkapitalförsörjning – i senaste laget (RiR 2014:1)" visar också att samarbetet med de privata investerarna borde utvecklas.

Slutsatser och förslag

Företagarna finansieringsundersökning visar att de svenska småföretagen fortsatt upplever svårigheter med att finna finansiering till investeringar. Därmed hämmas småföretagens tillväxt och jobbskapande.

Undersökningen visar att mindre och växande företag i högre grad är beroende av finansiering från ägare och dennes närstående och familj. Andelen företag som utnyttjat denna form av finansiering har dessutom ökat under de senaste tolv månaderna. Bankfinansiering utgör en betydande finansieringskälla, även om många företag upplever en bristande förståelse för verksamheten och svårigheter med krav på bl.a. säkerhet för lån. Tillsammans tyder detta på ett fortsatt finansieringsbehov, inte enbart genom eget kapital utan också till stor del i form av lånekapital.

Framförallt är det viktigt att möjliggöra ett större allmänt deltagande i små och växande företags värdetillväxt. Detta måste göras genom justeringar av skattesystemet vilket idag ensidigt gynnar passivt ägande. Det finns en demokratisk aspekt i denna målsättning, då ökat deltagande i mindre och växande företags värdeskapande både bidrar till ekonomisk jämlikhet och ökad förståelse för marknadsekonomins grundläggande villkor. En möjlig väg kan vara att öppna investeringssparkontot-ISK för aktieinnehav i onoterade aktier.

Företagarna delar också grundsynen att det statliga riskkapitalinsatserna bör komplettera privata aktörer och därmed sänka risk och avkastningskrav för att avhjälpa marknadsmisslyckanden. Staten ska generellt sett inte investera för att vara dominerande ägare i enskilda företag. I stället ska investeringar göras i samfinansiering med privat kapital.

Sverige är ett land med höga skatter på företagande och arbete. Det är därför särskilt viktigt att verka för goda förutsättningar att starta, driva och utveckla företag. Annars riskerar vi att gå miste om framgångsrika entreprenörer som inte kan rekrytera och behålla nyckelkompetens för fortsatt utveckling. Både företagare och blivande delägare måste också uppfatta att risktagande och upppoffringar som följer med företagande kompenseras i tillräcklig utsträckning för att det ska vara värt investeringen och engagemanget.

Baserat på denna undersökning och tidigare finansieringsundersökningar föreslår Företagarna en rad åtgärder för att underlätta finansieringen via bank. Åtgärderna är både i form av konkreta förslag, men också långsiktiga målsättningar.

Företagarna föreslår:

- Gör det förmånligare för svenska privatpersoner att investera i eget eller andras företagande. Undersök möjligheterna att vidga investeraravdraget för den som investerar i onoterade bolag genom bolag vid start eller nyemission. Det bör även undersökas ifall Investeringssparkontot kan användas för investeringar i onoterade bolag.
- Eftersom traditionell bankfinansiering ofta är svårt att få, i synnerhet inom tjänstesektorn, bör alternativa finansieringslösningar uppmuntras. Detta inkluderar utökade möjligheter till så kallad crowdfunding och crowdlending.
- Utöka möjligheterna att använda personaloptioner så att småföretag kan erbjuda nyckelmedarbetare att bli delägare när de inte kan konkurrera med höga löner. Den som själv deltagit i värdetillväxten i framgångsrika företag är ofta beredd att senare investera i andra växande företag.
- Ändra skattereglerna så att de inte försvårar ägarskiften inom familjen. Idag beskattas överskott vid generationsskiften inom familjen hårdare än vid extern försäljning. Beskattningen bör inte vara högre vid överlåtelse till närstående än till utomstående. Att skattereglerna dessutom låser in ägarens kapital från att kunna investeras och hindrar överlåtaren från att verka i företaget är kontraproduktivt för dessa företags utvecklingsmöjligheter.¹³
- Se till att betaltiderna i näringslivet kortas och att den offentliga sektorn föregår med gott exempel.
- Säkerställ att de statliga finansieringsinsatserna verkligen kommer de små och växande företagen till del genom ett ökat fokus på sådd-fasen. Lånefinansiering genom exempelvis tillväxtlån eller innovationslån kan vara en framkomlig väg. Genom de statliga aktörerna bör företagen även i högre grad informeras om vilken finansiering som finns tillgänglig genom de statliga aktörerna och EU.
- Ett modernt välfärdssamhälle måste värna individens och företagares möjligheter att frigöra sig från tidigare problem och svårigheter. Regeringen bör därför gå vidare med förslagen till förenklat rekonstruktionsförfarande som lämnas av den s.k. Entreprenörskapsutredningen (SOU 2016:72).

¹³ Se Företagarnas rapport "Ägar- och generationsskifte i svenska företag - överlåtelse eller avslut?": <https://www.foretagarna.se/politik-paverkan/rapporter/2017/agarskifte/>

Allmänt om Företagarnas panel

Företagarnas panel är ett undersökningsverktyg för Företagarna i syfte att mäta företagares åsikter och påverkan av olika händelser i omvärlden.

Panelen är självrekryterad och har i dagsläget drygt 4 500 anmälda deltagare. Typiskt sett genererar panelen 30-35 procent svar beroende på när den skickas ut, komplexiteten och frågeställningarna. Panelen används för att ge en översiktlig bild i aktuella frågor.

Frågorna som ställs berör utan undantag företagets verklighet och vid tidigare jämförelser med inköpta mätningar har resultaten visat sig stämma väl.

Häng med i debatten
och följ *@foretagarna*
på Twitter, Instagram,
Linkedin och Facebook!

företagarna

Företagarna Sverige Service AB, Rådmanngatan 40, 106 67 Stockholm
08 – 406 17 00 | info@foretagarna.se | foretagarna.se